

КОМПЈУТЕРСКИ КРИМИНАЛ И ИЗМАМИ СО КРЕДИТНИ КАРТИЧКИ

Доколку се користат средствата за безготовинско плаќање, пред сè, кредитните картички граѓаните се соочени со одреден ризик, можност за да бидат злоупотребени од компјутерските криминалци. За среќа, нашите стари навики за плаќање во готовина во Република Македонија го сведуваат на минимум компјутерскиот криминал. Во наредниот период, со оглед на сè поголемата употреба и трендот на безготовинско плаќање, и ризикот ќе биде поголем. Засега техниката е пред криминалот и

два система, со оглед на нивната глобална доминантна позиција, се тие кои го диктираат и развојот на картичките продукти преку воведување нови технологии, со кои ќе се воведат нови додадени вредности на картичките, но и зголемена заштита од евентуални злоупотреби. Како што парите и чековите се подложни на фалсификат, исто така, од злоупотреба не се поштедени ниту кредитните картички, кои се мамка за криминалците за создавање екстра профит. Во развиен систем на електронски комуникации, како што постои на

ИГОР ДАВЧЕВСКИ, РАКОВОДИТЕЛ НА СЛУЖБАТА ЗА САМОСЛУЖНО БАНКАРСТВО НА ТУТУНСКА БАНКА АД СКОПЈЕ

"ПАМЕТНИТЕ ЧИПОВИ" ЌЕ ГИ НАДМУДРАТ САЈБЕР КРИМИНАЛЦИТЕ

■ Пишува:
Рената МАТЕСКА

можноста за заштита ќе биде поголема со оглед на воведувањето на новата чип технологија, која е многу посостигицирана.

"Кредитните картички во Република Македонија последниве неколку години сè помасовно се користат, иако во регионот нашите банки релативно рано почнаа со издавање картички од програмите на Мастеркард и на Виза. Други значајни платежни системи на глобално ниво, присутни кај нас, се клупските картички на Дајнерс клуб и на Американ експрес. Во Мастеркард и во Виза, банките се тие кои се зачленуваат во овие меѓународни платежни системи, и тие им ги нудат сервисите на своите клиенти поврзани со безготовинските плаќања или работењето со готовина. Овие

Граѓаните на Република Македонија сè уште имаат навика да плаќаат во кеш или, пак, со чекови, поради што и измамите со кредитни картички не се случуваат толку често, но познавачите на приликите предвидуваат во наредните неколку години зголемување на ваквиот вид криминал.

Замената на магнетната лента со новата чип технологија значително ќе влијае за надминување на проблемите околу евентуалните злоупотреби.

глобално ниво, картичките се неприкосновен инструмент за плаќање разни услуги и сервиси во електронската комерција. Тие овозможуваат едноставно и брзо спроведување на трансакцијата. Засега нашите компании Интернетот го користат само како начин за сопствено презентирање. За разлика од кај нас, во САД и во Европа електронската комерција претставува стил на живеење", вели Игор Давчевски, раководител на Службата за самослужно банкарство на Тутунска банка АД Скопје.

МИГРАЦИЈА КОН ЧИП ТЕХНОЛОГИЈА

Новите достигнувања на техниката нудат и подобра заштита во делот на безготовинското плаќање.

"Мастеркард и Виза го воведоа новиот стандард за на-

**РЕГИОНАЛНА КОНФЕРЕНЦИЈА ЗА ЗАШТИТА
ОД КОМПЈУТЕРСКИОТ КРИМИНАЛ**

Зголемената употреба на кредитните картички и безготовинското плаќање се ризик поради појавата на компјутерски криминал и измамите со кредитни картички. Неодамна, во Скопје, МВР и СЕКИ-центарот за борба против прекуграничен организиран криминал организираа регионална конференција, чија цел е токму собирањето искуства за овие видови криминал.

"Со поголемата примена на безготовинското плаќање постојано се зголемува и можноста од злоупотреби

и од измами со кредитни картички. Наоѓањето заеднички решенија за сузбивање на организираниот криминал во делот на измамите со кредитни картички и размената на искуства е цел на оваа конференција", велат од македонското Биро за јавна безбедност. "Засега во Македонија нема ваков криминал, бидејќи населението сè уште масовно не ги користи кредитните картички. Но, сепак мора да се подготвите, бидејќи со сигурност тврдам дека ќе има во текот на наредните години", изјави Александар Јанош, потпретседател на СЕКИ-центарот од Букурешт, Романија.

МВР засега има регистрирано еден ваков случај, кога тројца скопјани со фалсификувани кредитни картички успеале да земат околу 1,2 милиони денари од неколку банкомати во градот. Исто така, неколку македонски државјани биле уапсени во Италија и во Англија, поради сторени измами со кредитни картички. Искуствата на СЕКИ-центарот покажуваат дека најголема стапка на овој вид криминал има во Бугарија, Унгарија и во Романија. Но, жртвите на овие измамници во најголем број случаи се жители на САД и на западноевропските земји. Минатата година МВР формира посебно Одделение за компјутерски криминал и фалсификати, чија основна задача е спречувањето и откривањето на овој вид криминал.

несување и чување на податоците на картичките и првиот сет на спецификации за чип технологија го публикуваа уште во 1996 година. Со користење на оваа технологија зголемена е безбедноста на картичките. Прифаќањето на оваа технологија од страна на банките на почетокот одеше многу бавно, пред сè, заради нејзиното недоволно познавање, но и поради големите трошоци при нејзино имплементирање. Она што е интересно - според Давчевски - е да се напомене дека во светски рамки планираните миграции на определени региони кон чип технологијата ги заобиколија САД - држава со најразвиен систем за безготовински плаќања. Резонирањето на американските банкарски било дека сè додека профитот во бизнисот со картички расте нема да мигрираат кон чип технологијата, свесни за ризикот од потенцијални злоупотреби. Тоа е карактеристично американ-

ско размислување и пристап кон бизнисот. За разлика од Американците, Европејците се со поконзервативен пристап и повеќе се загрижени за загубите, кои можат да се генерираат од злоупотреба на картичките. Чип технологијата овозможува сигурна заштита од злоупотреба при плаќање на лице место, но и тука повторно остануваат можностите за злоупотреба во случај кога се користи Интернет, се резервираат авионски билети, хотелско сместување и слично".

**ИСКУСТВАТА СЕ
РАЗЛИЧНИ,
ЗАШТИТИТЕ
СЕ ГЛОБАЛНИ**

Банката е таа која во случај на измама треба навремено и соодветно да реагира. За тоа како да постапи постојат строго утврдени правила.

"Злоупотреби постојат и

за нив има дефинирани правила кои банките-членки ги почитуваат, за докажување на правото за наплата. Износите на злоупотреба на глобално ниво се огромни и застрашувачки. Годишно, на светско ниво, околу една милијарда долари изнесуваат загубите предизвикани од злоупотреби. Сепак, од аспект на прометот со картичките, кој изнесува десеттина илјади милијарди долари тоа е незначителен процент. Кај нас прометот со картичките драстично се зголемува од месец во месец последнава година. Податоците говорат дека овој јануари и февруари прометот со картички се приближи со прометот со чекови, што порано не беше случај. За споредба, ако во јануари 2005 година прометот со чекови беше милијарда ипол денари, со картичките беше некаде околу петстотини милиони, а во јануари 2006 година прометот со чекови е ист како минатата,

додека прометот со картички е зголемен на милијарда и триста милиони денари. Драстично се зголеми бројот на банки-членки од Македонија, како и бројот на инсталирани банкомати и пос терминали, кои во моментов во државата ги има околу 150, односно неколку илјади пос терминали", вели Давчевски.

Чип технологијата како софистициран систем од пред одредено време е присутна и кај нас.

"Најновата чип технологија во Македонија се воведува постепено и процесот почна пред една година. До крајот на 2006 година Тутунска банка АД Скопје целосно ќе ја воведо чип технологијата. Во случај на пријавување измама со кредитни картички реагираме согласно правилата пропишани во глобални рамки. За заштита од злоупотреба се користат софистицирани електронски системи, кои вршат моментна он лајн анализа на сите трансакции со картичките и кои во случај на нелогичности веднаш алармираат. Минатата година, во случајот на пробивање на дата базата на еден американски процесор од страна на група хакери, беа пробиени податоците за 14 милиони картички. Многу брзо ова беше откриено од страна на Мастеркард и на Виза, ние веднаш бевме алармирани дека во овој случај имаше и две наши картички. Тие картички веднаш беа блокирани, клиентите беа информирани и им беа издадени нови картички, така што немаше никаква финансиска штета. Сакам да кажам дека се наоѓаат начини за борба против вакиот организиран криминал. Генерално, ние како Банка успеваме да ги сузбиеме ваквите појави кога се јавуваме како издавачи на картички, а активно работиме во помагање и откривање на злоупотреби на картички издадени од странски банки користени на наши уреди. Во овој домен дејствуваме заедно со МВР и со другите македонски банки.

Минатата година имавме регистрирано дваесеттина

случаи на наши корисници, чии картички беа злоупотребени за плаќања на Интернет. За среќа, клиентите не беа оштетени, Банката успеа да ја надомести штетата и тоа не на свој товар, туку докажа дека станува збор за злоупотреба. Во нашите случаи повеќе станува збор за обиди за злоупотреби, отколку за успешна реализација. Опасно е само доколку не се реагира навреме кога се случуваат сомнителни трансакции. Кога сè будно се следи и се реагира тогаш и тој што се обидува да направи злоупотреба брзо се откажува. Важна е и соработката меѓу банките во државава, соработката со МВР, следењето на глобалните текови, што всушност и неодамна беше потенцирано на Регионалната конференција посветена токму за заштитата од измамите и од злоупотребите со кредитни картички", коментира Игор Давчевски.

Банкарите од светот посочуваат дека во периодот меѓу јануари и јуни годинава изгубиле околу 89 милиони фунти, како резултат на измами, кои се прават со кредитните картички. Минатата година за истиот период оваа загуба е проценета на 127 милиони фунти. Изразено во проценти, со воведувањето на картичките со чип или со пин се намалило за 29 отсто, во споредба со минатата година.

"The Association of Payment Clearing Services" тврди дека оваа загуба се должи на неисправност на чип и на пин картичките.

Но, овие бројки не се целосни затоа што тука не се вклучени измамите направени со кредитни картички, преку телефон или Интернет.

Сепак, поголема сигурност нудат ваквите картички на кои им се вградуваат "смарт-чипови", кои собираат повеќе податоци од обичните магнетни картички.

Статистички гледано, повеќе од девет на секои десет луѓе поседуваат чип или пин картичка, а стотици трансакции со ваквите картички се случуваат само во една секунда.

Упатените во оваа проблематика посочуваат дека за спречување на овој вид криминал, покрај сè друго, многу е важна и едукацијата на клиентите, за што се грижи самата Банка. Но, покрај опасноста од компјутерска злоупотреба постои и едноставен начин на измама, кога кредитната картичка е изгубена или украдена, поради што многу е важно веднаш да се реагира за да се спречи евентуалната штетна трансакција. Токму за оваа намена банките располагаат со 24-часовен хелпдеск каде се пријавува случајот и картичките се блокираат. Секој имател на картичка треба да биде свесен за предностите и за ризиците во користењето, така што, на пример, пин кодот е тајна која треба да ја знае само клиентот. Криминалците секогаш наоѓаат нови начини како да направат злоупотреба, но техниките достигнувања постојано одат напред во доменот на зголемување на заштитата.

Предвидување во ЖИВО

ТАРОТ

АСТРОЛОГИЈА

Јавете се веднаш

0590 22 202 + 888

ProMedia

hpstore

ProMedia

...printeri, skeneri, multifunkcionalni uredi, telefaks aparati, kopiri, ploteri, digitalni kameri...

PRODAŽBA I SERVIS

business partner

tel. 02/ 3215980

ProMedia